

آیا خشک شدن دریاچه ارومیه تنها به طوفان‌های نمکی منتهی می‌شود؟

باغ‌هایی که کویر شدند

گزارش

زهرا کشوری

دبیر گروه زیست‌بوم

سازه‌سازی به احیای دریاچه ارومیه نرسید

در اواخر دهه هشتاد دریاچه ارومیه خشکید. دلیل آن هم ساخت بیش از ۴۰ سد روی دریاچه ارومیه و گسترش زمین‌های کشاورزی بود. جایگزینی گونه‌های پرآب به جای محصولات کم‌آب‌پراز جمله جایگزینی سیب به جای انگور، جان رودخانه‌هایی که به دریاچه ارومیه می‌رسیدند را گرفت تا دریاچه ارومیه خشک شود. دولت قبل برای نخستین بار برنامه احیای دریاچه ارومیه را روی میز اجرا آورد اما اجرای آن موفق نبود. بدین ترتیب احیای دریاچه ارومیه به دانشگاه صنعتی خشکانند؛ سازه‌سازی و انتقال آب، البته ستاد ملی احیای دریاچه ارومیه کاهش زمین‌های کشاورزی و جایگزینی کشت‌های کم‌آب بر به جای پرآب بر راه‌م در برنامه داشت اما در عمل

بیشتر برنامه‌ها، به سمت سازه‌سازی رفت. ستاد ملی احیای دریاچه ارومیه در هفت سال اجرای این برنامه، تا حدودی توانست دریاچه‌های موجود پشت سدها را به روی دریاچه ارومیه باز کند و آن را در شرایطی نگه دارد که هرچند احیا نشد اما نمرد که این برنامه‌ها هم موفق بود. دخالت برخی از نمایندگان شهر هم اجازه نداد برنامه‌های جایگزینی کشت‌های کم‌آب زمین‌ها را پر از چغندر؛ محصولی که حجم زیادی از آب را به بلعید.

سوی اعضای ستاد تیم ملی احیای دریاچه ارومیه نوشته شده بود، همان نسخه‌ای بود که دریاچه ارومیه را خشک‌آباد کرد و انتقال آب، البته ستاد ملی احیای دریاچه ارومیه کاهش زمین‌های کشاورزی و جایگزینی کشت‌های کم‌آب بر به جای پرآب بر کردن برخی از زمین‌های کشاورزی از مقاومت‌های اجتماعی و عدم همکاری کشاورزان منطقه، بعید به نظر می‌رسد دولتی بخواهد آن را اجرایی کند. برای همین هم طرح «به کاشت» جایگزین طرح «نه کاشت» شد اما اجرای آن آتقدرد جدی نبود که بتواند به کاهش کشاورزی در منطقه منجر شود. آمارها نشان می‌دهد در همان ۷ سال برنامه احیا، زمین‌های کشاورزی افزایش پیدا کردند. ستاد احیا کاشت، چغندر و خרוخ آن را از استان آذربایجان غربی ممنوع کرد اما برخی نمایندگان وقت کارخانه چغندر قند را وارد استان کردند تا ممنوعیت را دور بزنند.

یک شوخی تلخ

مهم‌ترین برنامه برای نجات دریاچه ارومیه کاهش زمین‌های کشاورزی با مشارکت‌های مردمی بود که البته جدی گرفته نشد. ۱۵ هزار میلیارد تومان خرج احیای دریاچه ارومیه شد اما بودجه‌ای که برای مشارکت‌های مردمی گذاشته

شد تا کشاورزان به سمت کشت‌های جایگزین و شغل‌های جایگزین بروند آتقدرد کم بود که بیشتر به شوخی می‌مانست. گاهی تسهیلمان طرح مجبور بودند برای خریدن یک چرخ خیاطی برای زنان روستاهای اطراف یک تالاب خشک شده، دست به دامان خیرین شوند!

تنها نتیجه برنامه‌های مشارکتی در روستاهای اطراف دریاچه ارومیه و تالاب‌های اقماری، فرهنگسازی بین مردم بود که بیشتر برای زنان جذاب بود و مردان همچنان به کار کشاورزی مشغول بودند. ستاد آن روزها روی کانال انتقال آب زاب به دریاچه ارومیه خیلی مانور داد؛ یعنی همان نسخه اشتباهی که جان دریاچه ارومیه را انتقال آب زاب سال گذشته افتتاح شد اما تأثیری در نجات دریاچه ارومیه نداشت چون حجم آبی که به دریاچه می‌رساند تا آنچه دریاچه می‌خواست فاصله نجومی دارد که همان آب هم در مسیر توسط کشاورزان استفاده می‌شود. سال گذشته استانداران دو استان درگیر یعنی آذربایجان غربی و شرقی مسئولیت ستاد احیای دریاچه ارومیه را به عهده گرفتند. براساس تصمیمی که گرفته شد قرار شده است که آمار ستاد تنها از کانال ارومیه به گوش نمی‌رسد. ستاد احیا، ساخت سدهای جدید روی دریاچه ارومیه را ممنوع اعلام کرده بود اما همچنان سدسازی روی دریاچه ارومیه ادامه دارد. حتی مجتبی ذوالجودی می‌گوید: «امیدواریم بزودی افتتاح سد چپرآباد مقداری آب به این دریاچه برساند.» یعنی نجات دریاچه ارومیه همچنان بر مدار سازه‌سازی می‌چرخد؛ همان مداری که دریاچه را خشکاند.

مجربان دیروز، منتقدان امروز

چندی پیش در واکنش به سخنان عیسی کلانتری رئیس سابق سازمان حفاظت محیط زیست که درباره طوفان‌های نمک دریاچه ارومیه هشدار داده بود برخی گفتند که دریاچه ارومیه به دلیل بلورهای سنگین نمک دچار طوفان نمک نمی‌شود. اما باید اعتراف کرد که عیسی کلانتری می‌داند چه می‌گوید. او سال‌ها در کسوت وزیر جدید کشاورزی برای گسترش زمین‌های کشاورزی برنامه چیده است. او حتماً یکی از مقصران وضعیت امروز منابع آبی و کشاورزی است.

بنابراین می‌داند چه کار کرده است و می‌داند نتیجه سیاست‌های غلط آبی چند دهه گذشته به کجا ختم خواهد شد. رسم عجیبی در کشور وجود دارد که مسئولان وقتی از مسئولیت خود کنار می‌روند، منتقد سیاست‌هایی می‌شوند که خود مجری آن بودند اما این به معنای آن نیست که نباید حرف‌های آنها را جدی گرفت. این موضوع تنها به عیسی کلانتری محدود نمی‌شود. انتخاب او به‌عنوان رئیس ستاد ملی احیای دریاچه ارومیه از همان ابتدا منتقدان جدی داشت. منتقدان یادآوری کردند، نباید احیای دریاچه را به کسی سپرد که سیاست‌های او در چند دهه گذشته یکی از دلایل اصلی خشکیدگی دریاچه ارومیه بوده است. منتقدان درست گفتند انتخاب او بی‌نتیجه بود. ۱۵ هزار میلیارد تومان بودجه هزینه شد؛ جان دو خبرنگار برای افتتاح زودهنگام کانال زاب به دریاچه ارومیه گرفته شد و دریاچه ارومیه هم احیا نشد. کاری هم از کانال زاب که یک سال بعد از کشته شدن ریحانه یاسینی و مهشاد کریمی در حادثه اتوبوس، افتتاح شد، بر نمی‌آید. اما این به معنای آن نیست که نگرانی درباره طوفان شن و طوفان نمک دریاچه ارومیه وجود ندارد. دو انتقاد در دریاچه ارومیه دارد روی می‌دهد؛ خشک شدن بیستر رودخانه و پیدایش بلورهای نمکی و بیابانی شدن اراضی و باغ‌های اطراف دریاچه ارومیه. حتی اگر قبول کنیم بلورهای سنگین دریاچه ارومیه به طوفان نمکی منجر نمی‌شود- که شواهد چیز دیگری می‌گوید- تبدیل شدن باغ‌های مرکبات به رمل‌هایی که تنها می‌توان در بیابان‌های خوزستان دید را باید جدی گرفت. کویرهای شنی که «باد دیوانه» منطقه آن‌طور که کارشناسان منابع طبیعی استان می‌گویند هر لحظه آنها را به یک طرف می‌کشاند.

سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری سعی دارد با کاشت درخت، فرق اراضی دیواره‌هایی از چوب‌های خشک، از گسترش آنها جلوگیری شود. منابع طبیعی در یک‌اماری که سال ۹۷ اعلام کرد از بیابان‌زایی ۲۰۰ هزار هکتار در زمین‌های حاشیه دریاچه ارومیه خبر داد. اما این همه اراضی بیابانی نبود. از سوی دیگر، اما باید دانسیم در دل زمین منطقه دارد چه اتفاقی می‌افتد و این کویر قرار است تا کدام شعاع زمین را ببلعد. روزگار خوبی در انتظار دریاچه ارومیه نیست و جلوگیری از وقوع آن با سدسازی و کانال انتقال آب هرگز اتفاق نخواهد افتاد.

عصر اسلامی نوشته شده‌اند و امروز در مجموعه‌های مختلفی از جمله در برکلی، برلین و لس‌آنجلس نگهداری می‌شوند. کهن‌ترین سند از این مجموعه یک سند حقوقی از سال دوم حکومت هرمز یکی از شاهان ساسانی است؛ این سند به شماره Berk. ۲۴۵ در کتابخانه بنگراف در برکلی کالیفرنیا در ایالات متحده نگهداری می‌شود.

۱۵ هزار میلیارد تومان خرج احیای دریاچه ارومیه شد اما بودجه‌ای که برای مشارکت‌های مردمی گذاشته شد تا کشاورزان به سمت کشت‌های جایگزین و شغل‌های جایگزین و بروند آتقدرد کم بود که بیشتر به شوخی می‌مانست

۱۵ هزار میلیارد

تومان خرج

احیای دریاچه

ارومیه شد

اما بودجه‌ای

که برای

مشارکت‌های

مردمی گذاشته

شد تا کشاورزان

به سمت

کشت‌های

جایگزین و

شغل‌های

جایگزین کم

بود که بیشتر

به شوخی

می‌مانست

پوست‌نوشته‌ها

بایگانی بزرگی

از اسناد

پهلوی بودند

که امروز در

مجموعه‌های

مختلفی از

جمله‌در

برکلی، برلین

و لس‌آنجلس

نگهداری

می‌شوند

سنگ‌های تزئینی بخشی از یافته‌هایی بود که در این غار پیدا کردیم.» سرپرست تیم کاوش غار هستیجان می‌گوید: اشنای کشف شده در این کاوش همگی منحصر به فرد هستند، اما دو شیء خاص‌تر از همه بود، یکی پلمب سربی یا همان سیم و سرب دوره معاصر است که کشف فعلی نشان می‌دهد اولین نمونه آن مربوط به اواخر دوره ساسانی است و یک قلم نی.

قلم‌نی ۱۴۰۰ ساله

باستان‌شناسان در کاوش‌های غار هستیجان به یک «قلم نی» رسیده‌اند که متعلق به ۱۴۰۰ سال پیش است و هنوز رد جوهر روی آن قرار دارد. آنها می‌گویند این قدیمی‌ترین قلم‌نی کشف شده در کاوش‌های باستان‌شناسی است. همین موضوع هم باعث شد تا باستان‌شناسان خواستار ثبت ملی هستیجان و تلاش‌های حقوقی برای بازگرداندن آنچه از دل این غار تاریخی به خارج رفته است، بشوند، چون آنچه در هستیجان کشف شده، تنها بخشی کوچکی از اسنادی است که از کشور خارج شده است.

عصر اسلامی نوشته شده‌اند و امروز در مجموعه‌های مختلفی از جمله در برکلی، برلین و لس‌آنجلس نگهداری می‌شوند. کهن‌ترین سند از این مجموعه یک سند حقوقی از سال دوم حکومت هرمز یکی از شاهان ساسانی است؛ این سند به شماره Berk. ۲۴۵ در کتابخانه بنگراف در برکلی کالیفرنیا در ایالات متحده نگهداری می‌شود.

عصمی می‌گوید: «چرم‌نوشته‌هایی که گل مهر دارند. گل مهری با نقشی از گو کوهان‌دار، گل مهری از بانوی ساسانی که مویش بافته شده است، گل مهر قالبی با کتیبه پهلوی، گل مهر با نقوش قرقاول، سه انگشتر با مهر که نقش پرنده دارند، دستیנד با

زیست‌بوم

خبر در خبر

ایستا عطالله کاوایان، مدیرکل حفاظت محیط زیست مازندران گفت: منشأ ریزگردهای داخلی از تالاب‌های خشک شده است. وزارت نیرو در بحث حقیابه تالاب‌ها تکلیف قانونی دارد، زیرا منشأ ریزگردهای داخلی از تالاب‌های خشک شده است.

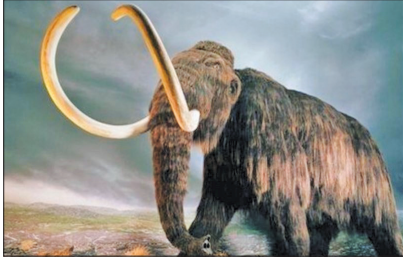
مهر مجتبی ذوالجودی، معاون محیط‌زیست دریایی سازمان حفاظت محیط زیست گفت: ۲۲۶ تالاب در سطح کشور وجود دارد که دولت نسبت به آنها حساس است و برای آنها برنامه دارد و باید برنامه‌هایی را دنبال کند که وضعیت آنها به شرایط بحرانی نرسد.

ایستا عباسعلی نوبخت، رئیس سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری گفت: دو میلیون هکتار عرصه در منطقه غرب دشت سیستان وجود دارد که قابلیت کاربری فعالیت‌های آبخیزداری دارند. مطالعات نشان داده است که سالانه در آن منطقه به‌طور متوسط ۱۷۰ میلیون مترمکعب بارش رخ می‌دهد و اگر کل فعالیت‌های آبخیزداری و آبخوان‌داری را در منطقه غرب سیستان انجام دهیم، می‌توانیم سالانه بین ۶۰ تا ۱۰۰ میلیون مترمکعب آب به آبخوان‌ها اضافه کنیم، البته نکته بسیار مهم این است که ۴۰۰ هزار هکتار از این دو میلیون هکتار در خراسان جنوبی قرار دارد و بردشت سیستان تأثیر می‌گذارد.

میراث‌زبا یعقوب رضازاده، عضو هیأت‌رئیسه کمیسیون امنیت ملی و سیاست‌خارجی مجلس گفت: لغو روایتی که کشورها حتی به صورت یک‌طرفه می‌تواند به توسعه مناسبات تجاری، سیاسی، فرهنگی و گردشگری کمک کند.

ایستا کامیار عبیدی، باستان‌شناس از تبدیل بخش‌هایی از شهر باستانی انشان، پایتخت عیلامی‌ها به محل تخلیه زباله خبر داد.

تسیم نتیجه تحقیقی که توسط بنیاد تحقیقات ملی دانمارک انجام شده، نشان می‌دهد که انسان بالاتر از تغییرات اقلیمی عامل اصلی انقراض یا کاهش جمعیت پستانداران بزرگ بوده است.

ایستا یازدهمین گنجواره بازدید از گنجینه‌های کمتزیدیه‌شده تخت فولاد که با عنوان «گنجواره؛ نادیده‌ها و ناگفته‌های تخت فولاد» شناخته می‌شود، با محور جمله‌خانه‌های تخت فولاد برگزار خواهد شد.

ایستا عاطفه رشونویی، مدیر پایگاه میراث جهانی چغازنبیل و هفت‌تپه، در حالی این محوطه‌های باستانی را جزو کم‌بازدیدکننده‌ترین آثار تاریخی ایران معرفی کرد و از کم‌توجهی‌ها به آن سخن گفت که آرش نورآقایی، پژوهشگر گردشگری، در تأیید بی‌مهری‌ها به معرفی میراث فرهنگی ایران، الگوی موفقیت تیم فوتبالی بارسالونا در اسپانیا را برای محبوب‌تر شدن تفسیر کرد.

میراث‌زبا امیر کرم‌زاده، مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی استان سمنان گفت: شگوفایی جاذبه‌های تاریخی شهرستان دامغان با همت خیرین محقق می‌شود.

اونا آرش نورآقایی، پژوهشگر و مؤلف گردشگری درباره اهمیت و ضعف تولید محتوا در حوزه میراث جهانی چغازنبیل سخن گفت و اظهار کرد: اگر درباره تاریخ خشت و آجر دنیا صحبت کنیم چغازنبیل حرف‌های زیادی برای گفتن دارد، اثری که با قدمت ۳۲۰۰ ساله خود، چکیده تاریخ است.

ایستا سرهنگ ناصر شکری، فرمانده یگان حفاظت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی استان اردبیل از انهدام یک باند سازمان یافته حفاری غیرمجاز در شهرستان انکوت استان اردبیل خبر داد.

● عکس: ایرنا